

Correctievoorschrift HAVO

2016

tijdvak 1

kunst

beeldende vormgeving - dans - drama - muziek - algemeen

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VO.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit VO van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommiteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommiteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het bij de toets behorende correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden met inachtneming van het correctievoorschrift toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.
- NB1 Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.
- NB2 Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.
Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten.
Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht.
Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een onvolkomenheid bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk nadat de onvolkomenheid is vastgesteld via Examenblad.nl verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

NB

Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.

Een onvolkomenheid kan ook op een tijdstip geconstateerd worden dat een aanvulling op het correctievoorschrift te laat zou komen.

In dat geval houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 66 scorepunten worden behaald.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Blok 1

1 maximumscore 1

Met het streven naar uniformiteit wilde de Kerk van Rome (een van de volgende):

- haar centrale/leidende (machts)positie bevestigen.
- haar autoriteit (in geloofszaken) onderstrepen.
- het idee van één (goddelijke) waarheid uitdragen.

2 maximumscore 3

drie van de volgende:

- Een maatsoort ontbreekt.
- Het (veelvuldig) gebruik van melismen / meer noten op één lettergreep.
- eenstemmig
- Het wordt alleen door mannen gezongen (niet gemengd met vrouwenstemmen).
- Het wordt niet begeleid / het is a capella.
- Het is responsoriaal / Er is sprake van voor- en nazang.
- modaal / gebruik van kerktoonsoort

per juist antwoord

1

3 maximumscore 2

- instrumentale muziek 1
- een van de volgende: 1
 - De instrumentale muziek was volgens de Kerk aards / stond het verst van de hemelse muziek af en leidde af van het geestelijke.
 - Muziekinstrumenten zijn door mensen gemaakt (in tegenstelling tot de menselijke stem die door God is gecreëerd) en zijn aards / staan ver af van het geestelijke.
 - Deze soort muziek werd gezien als verleidelijk, als een instrument van de duivel.

4 maximumscore 1

Het middeleeuwse denken wordt (net als Boëthius' theorie) vaak gekenmerkt door (een van de volgende):

- een samenhang tussen geloof en wetenschap.
- het verbinden van de ideeën uit het geloof met (wetenschappelijke) kennis uit de oudheid.
- het interpreteren van schoonheid (in dit geval muzikale harmonie) als openbaring van het goddelijke.

Vraag	Antwoord	Scores
5	maximumscore 2	
	1 onjuist	
	2 juist	
	3 juist	
	indien drie antwoorden juist	2
	indien twee antwoorden juist	1
	indien een of geen antwoord juist	0
6	maximumscore 2	
	• De melodie beweegt voornamelijk in kleine stappen	1
	• De toonvang van de melodie is (net als bij een groot aantal vroege gregoriaanse zangen) klein	1
7	maximumscore 1	
	een van de volgende:	
	– Het wordt instrumentaal begeleid.	
	– Mannen en vrouwen zingen (ook) samen.	
8	maximumscore 1	
	Er zijn telkens stiltes en vanuit deze stiltes wordt het werk (vanuit een motief) weer ingezet, deze stiltes zijn op te vatten als een 'tabula rasa', een schone lei van waaruit telkens opnieuw begonnen wordt.	
	<i>Opmerking</i>	
	<i>Alleen een scorepunt toekennen als de stilte in de muziek wordt genoemd én de symboliek daarvan wordt uitgelegd.</i>	
9	maximumscore 1	
	Het begrip 'tabula rasa' verwijst naar het nieuwe begin dat Pärt zelf heeft gemaakt in zijn muziek, op het moment dat hij het modernisme verruilde voor religieus geïnspireerd werk.	
10	maximumscore 2	
	• Het leven in de moderne maatschappij kan als negatief worden ervaren door zijn complexiteit en/of tijdsdruk/snelheid en/of materialisme/oppervlakkigheid	1
	• een van de volgende:	1
	– Als reactie daarop wordt een alternatief gezocht in het gregoriaans, omdat het eenvoudig is van structuur.	
	– Als reactie daarop wordt een alternatief gezocht in het gregoriaans, omdat het de tijd overstijgt, doordat het al eeuwenlang bestaat.	
	– Als reactie daarop wordt een alternatief gezocht in het gregoriaans, omdat het gericht is op geestelijke waarden / bezinning / rust.	

Blok 2

11 maximumscore 2

twee van de volgende:

- De beelden zijn gekleurd (een rood-paarse waas), waardoor ze onwerkelijk ogen en/of als hallucinaties/droombeelden van de moeder kunnen worden beschouwd.
- De beelden bevatten veel rook / zijn in rook gehuld, waardoor de suggestie van vluchtige / vage droombeelden wordt gewekt.
- De mise-en-scène van de gesneuvelden / van de stervende zoon is sterk gestileerd (telkens alsof het een schilderij betreft, met zichtbaar afgewogen composities en/of een duidelijk lijnenspel door weloverwogen houdingen) en komen daardoor over als een visioen.

per juist antwoord

1

12 maximumscore 3

- In een stomme film kunnen acteurs hun stem(geluid) niet gebruiken, alle expressie moet daarom via het lichaam getoond worden 1
- twee van de volgende: 2
 - De actrice speelt de wanhoop met haar hele lichaam / de actrice zakt uiteindelijk in elkaar.
 - De acteur maakt de pijn zichtbaar door met klauwende handen naar zijn borst / buik / keel te grijpen.
 - De actrice speelt de wanhoop door haar armen op te heffen.
 - De acteurs spelen de emoties met wijd opengesperde ogen / de acteur vertolkt de pijn met wijd opengesperde mond (alsof hij schreeuwt).

Opmerking

Als de kandidaat slechts een juist voorbeeld geeft, 1 scorepunt toekennen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

13 maximumscore 2

twee van de volgende:

- Een van de gevolgen van de Eerste Wereldoorlog was dat veel mensen psychisch waren beschadigd door de gruwelijkheden van de oorlog. Dat is te zien aan de 'herinneringen' van Johannes en Roloff in het fragment.
- Er was na de Eerste Wereldoorlog sprake van grote verschillen tussen arm en rijk / sprake van politieke onrust in Duitsland. Deze onrust / de strijd voor een ander soort samenleving wordt zichtbaar gemaakt in de scène waarin Johannes de massa toespreekt.
- Het Duitse volk kwam als grote verliezer uit de strijd van de Eerste Wereldoorlog. Dit beeld van een gekweld/arm/ontevreden/hongerig volk wordt zichtbaar gemaakt in de scène waarin Johannes de massa toespreekt.
- Een van de gevolgen van de Eerste Wereldoorlog was dat het land in materieel opzicht veel schade had geleden. Dit blijkt uit de puinhoop/materiële schade die zichtbaar is in de herinneringen van Roloff.

per juist antwoord

1

14 maximumscore 2

- licht (een van de volgende): 1
 - De sterke licht-donkercontrasten zorgen voor een duistere sfeer.
 - De sterke licht-donkercontrasten zorgen voor onwerkelijke / beangstigende gezichtsuitdrukkingen en/of voor onnatuurlijk witte gezichten.
 - De onnatuurlijke schaduwen hebben een suggestieve, beangstigende werking en/of hebben een desoriënterend, beangstigend effect.
- ruimte (een van de volgende): 1
 - De ruimtesuggestie is beklemmend omdat het decor bestaat uit schuine wanden en hellende vloeren (waardoor je als kijker je oriëntatie kwijtraakt).
 - De ruimtesuggestie is beklemmend omdat er krappe ruimtes met scheve wanden / nauwe 'steegjes' zijn (het lijkt alsof de muren op je afkomen).

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

15 maximumscore 1

Een beschuldiging aan het adres van de Duitse overheid dat deze niet te vertrouwen is / dat deze haar macht/positie misbruikt.

of

Een beschuldiging aan het adres van de Duitse overheid dat deze (in de Eerste Wereldoorlog) onwetende/onschuldige/machteloze mensen (zoals Cesare) manipuleert / aanzet tot doden (waarbij onschuldigen geslachtoffer worden om eigen doelen te bereiken).

16 maximumscore 1

Door deze opzet wordt gesuggereerd dat het verhaal een waanbeeld van een psychiatrisch patiënt is en daardoor kan de aanklacht afgedaan worden als onzin.

of

Door deze opzet wordt het beeld van Caligari en daarmee ook het beeld van Duitse overheid 'rechtgezet', het gaat om een 'goede' arts.

Blok 3

17 maximumscore 2

twee van de volgende:

- Er was sprake van economische groei / De Amerikaanse bevolking beschikte over meer geld / Er werd meer op krediet gekocht / Het gemiddelde inkomen steeg.
- Er was sprake van meer vrije tijd (door de welvaart / door de inzet van tijdbesparende huishoudelijke apparatuur, waardoor de behoefte aan producten voor hobby/vermaak groeide).
- De producten werden goedkoper (dankzij verbeterde productiemethoden en zodoende kon men meer producten kopen voor hetzelfde geld).
- Het aanbod van producten werd gevarieerder (en dit vormde een stimulans voor de verkoop).
- Er was sprake van een groeiende inzet van reclame (waardoor Amerikanen meer in contact kwamen met nieuwe producten / verleid werden tot aanschaf).
- Na de (voor de Amerikanen) goede afloop van de Tweede Wereldoorlog heerste er een optimistische levenshouding en dat bevorderde de consumptie (op het gebied van gemak en vermaak).

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
18	<p>maximumscore 1</p> <p>De industriële vormgeving kan de verkoop stimuleren door (een van de volgende):</p> <ul style="list-style-type: none"> – een product een aansprekende/mooie vormgeving te geven (kleuren / vormen / texturen /materialen) waardoor de aantrekkelijkheid van het product wordt vergroot. – een product een specifieke vormgeving te geven (die associaties oproept, zoals snel, elegant, retro, stevig of robuust), waardoor een 'imago' wordt gecreëerd / waardoor een product herkenbaar is. 	
19	<p>maximumscore 1</p> <p>1 juist 2 onjuist</p> <p>indien beide antwoorden juist indien een of geen antwoord juist</p>	<p>1 0</p>
20	<p>maximumscore 1</p> <p>een van de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Onderzoek verrichten naar welke producten de standaardnorm vormen / naar welke producten populair zijn. – Onderzoek verrichten naar de opvattingen van consumenten (om te bepalen waar de grens tussen acceptatie en afkeuring ligt). 	
21	<p>maximumscore 2</p> <p>twee van de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> – de verkoop van grote aantallen (series) van hetzelfde product – de stapeling van objecten/producten zoals in een supermarkt – het aanprijzingsbordje in de vorm van een pijl – de opstelling op (en onder) een schap <p>per juist antwoord</p>	<p>1</p>
22	<p>maximumscore 2</p> <p>twee van de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> – het signeren van het object / de handtekening op het object – de relatief hoge prijs – het tentoonstellen in een galerie <p>per juist antwoord</p>	<p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

23 maximumscore 1

Warhols kritiek op het abstract expressionisme was dat het de aansluiting miste met de eigen tijd en/of aansluiting miste met het (grote) publiek (en daardoor elitair werd gevonden) en/of aansluiting miste met het alledaagse.

24 C

25 maximumscore 2

twee van de volgende:

- De massaliteit / de schaal / de grootte van de winkel wordt benadrukt door schappen en een spiegeling toe te voegen.
- De eenvormigheid in de winkel / van de producten wordt benadrukt door een standaard scala aan kleuren toe te passen (waardoor de uniformiteit benadrukt wordt) / door het ritme.
- De nadrukkelijke aanwezigheid / het 'schreeuwerige' uiterlijk van de producten wordt benadrukt door het palet van felle kleuren / door alle producten (onnatuurlijk) scherp in beeld te brengen.

per juist antwoord

1

26 maximumscore 1

Kruger impliceert met deze tekst dat shoppen de essentie van het leven / onze identiteit is geworden en/of de plaats heeft ingenomen van het denken (over filosofische vraagstukken/levensvragen).

27 maximumscore 1

een van de volgende:

- Het kaartje doet denken aan een pinpas/creditcard, wat gezien kan worden als symbool voor consumptiecultuur.
- Er is een hand in beeld die een kaartje toont met een tekst waardoor het doet denken aan een visitekaartje. Dit versterkt het idee van 'shoppen als identiteit'.
- De hand, 'het doen', heeft de plaats ingenomen van het hoofd, het denken.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

28 maximumscore 2

- argument waarom het werk wel tot zijn recht komt (een van de volgende): 1
 - Ze bereikt op deze manier de doelgroep waar ze haar kritiek op richt (namelijk de consument).
 - Kruger onderzoekt in haar werk vaker het schemergebied tussen kunst en reclame door het gebruik van locaties in de openbare ruimte, en dan is dit een passende gelegenheid.
 - Het werk komt tot zijn recht omdat dankzij deze bijzondere actie de aandacht van de media wordt gevestigd op (de betekenis van) het werk van Kruger).
- argument waarom het werk niet tot zijn recht komt (een van de volgende): 1
 - Krugers werk levert op deze manier, doordat het ingezet wordt als reclame, een bijdrage aan de consumptiecultuur waar ze eigenlijk kritisch tegenover staat / het werk kan op deze manier functioneren als een positieve bevestiging van de consumerende mens.
 - De kans is groot dat Krugers werk in deze context niet als kunst herkend wordt en dus ook niet op de beoogde manier wordt geïnterpreteerd. (Er wordt niet stilgestaan bij de mogelijkheid van een diepere betekenis / boodschap. Het wordt als de zoveelste reclameboodschap gezien en daarom niet bewust geregistreerd.)

Blok 4

29 maximumscore 3

drie van de volgende:

- Bij grote gezelschappen werken vaak topacteurs, -musici, -dancers, dat betekent vaak (relatief) hoge salariskosten.
- Er is vaak sprake van hoge ontwikkelkosten (muziek, choreografie, decors en kostuums moeten worden bedacht of topproducties worden ingekocht voor een hoge prijs).
- Er is vaak sprake van een lange ontwikkeltijd waarbij kosten worden gemaakt voor het instuderen en repeteren.
- Er is sprake van hoge kosten voor fysieke zaken, zoals: zaalhuur / oefenruimtes (schouwburg / theater), vervoer, apparatuur et cetera.
- Grote organisaties hebben vaak veel overheadkosten.

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
30	<p>maximumscore 2</p> <p>twee van de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> – kaartverkoop – sponsoring of crowdfunding (schenking van geld door bedrijven en particulieren in ruil voor bijvoorbeeld naamsvermelding) – inkomsten in de vorm van giften (bijdrage aan bijvoorbeeld 'de stichting vrienden van ...' / bijdrage vanuit opbrengsten van een loterij) of legaten – opbrengsten van commerciële (neven)activiteiten 	
	per juist antwoord	1
31	<p>maximumscore 3</p> <p>drie van de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> – De dansers (onder wie de solist) staan stevig op de grond en buigen diep voorover / achterover. – herhaalde losmakende/losrukkende beweging/naar boven gerichte beweging van de solist, waarbij voeten op de grond blijven (alsof hij los van de grond probeert te komen, maar wat niet lukt) – ronddraaiende beweging van de solist waarbij een voet aan de grond blijft – (na het springen) de door de knieën gezakte houding met horizontaal bovenlichaam – vertraagde beweging van achtergronddansers, alsof er sprake is van sterke (tegenwerkende / vertragende) kracht 	
	per juist antwoord	1
32	<p>maximumscore 3</p> <p>drie van de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> – De zwarte / gehoornde wezens kunnen gezien worden als duivels (zoals deze verbeeld worden in de christelijke kunst). – De gevleugelde wezens kunnen gezien worden als engelen. – De 'naakte' dansers kunnen gezien worden als de tot de hel veroordeelden / de verdoemden (zoals verbeeld in het laatste oordeel in de christelijke kunst). – De 'naakte' dansers kunnen gezien worden als de doden die opstaan uit hun graven (zoals verbeeld in het laatste oordeel in de christelijke kunst). – De 'naakte' dansers kunnen gezien worden als de mens in een paradijselijke staat (zoals verbeeld in de christelijke kunst). 	
	per juist antwoord	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

33 maximumscore 2

De kostuums dragen bij aan de dreigende sfeer vanwege (twee van de volgende):

- de (gesloten) maskers die de gezichten bedekken en de dansers anoniem maken.
- de 'hoorns' op de maskers, die van de dansers een soort duivels maken.
- de kleur zwart, waardoor associaties met de dood ontstaan.
- het gladde (spiegelende) materiaal, dat van de dansers een soort buitenaardse wezens maakt.

per juist antwoord

1

34 maximumscore 2

twee van de volgende:

- De bewegingen worden weidser / groter, omdat de kostuums (en de maskers) fungeren als verlengstuk van het lichaam.
- De bewegingen worden voortgezet, omdat de kostuums door blijven bewegen / nog blijven na bewegen (de danser zet de beweging in, het materiaal neemt de beweging over).
- De bewegingen vallen extra op door het gladde, glanzende materiaal, waardoor (snel bewegende) lichtreflecties ontstaan.

per juist antwoord

1

35 maximumscore 3

drie van de volgende:

- De lage tonen zorgen voor een duistere klank/sfeer.
- De dissonanten gespeeld door de violen roepen een gevoel van wanorde / onbehagen op.
- De onregelmatige paukenslagen zorgen voor een grillig effect.
- Het onverwacht inzetten van de violen zorgt voor een grillig effect.
- Het (relatief) lage tempo roept spanning op / roept een verwachting van onheil op.
- De herhaling van het motief zorgt voor de opbouw van spanning.
- Het heeft een mineur karakter.

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

36 maximumscore 2

twee van de volgende:

- (uitstraling / status) Met een hoogwaardige / cultureel verantwoorde commercial kan De Bijenkorf het gevoel van luxe / klasse uitstralen dat past bij het imago dat De Bijenkorf wil creëren.
- (gratis publiciteit) Zo'n samenwerking tussen bedrijfsleven en kunstenaar is redelijk uniek en kan (gratis) publiciteit in de media opleveren.
- (onderscheiden) De Bijenkorf kan zich van concurrenten onderscheiden door een unieke / vernieuwende / bijzondere commercial te maken.

per juist antwoord

1

37 maximumscore 2

- schaden van de artistieke reputatie (een van de volgende):
 - Het publiek kan het idee krijgen dat de kunstenaar zo'n opdracht aanneemt voor het geld (en niet om inhoudelijke redenen). Dit kan het beeld van het publiek beïnvloeden over intenties/motieven van een kunstenaar voor zijn/haar autonome projecten.
 - De kunstenaar levert zeggenschap in, want de opdrachtgever bepaalt. Hierdoor kan het zijn dat de kunstenaar op artistiek vlak concessies moet doen (op het gebied van authenticiteit/originaliteit etc.).
 - Het beeld van het bedrijf waarvoor de kunstenaar de opdracht uitvoert gaat ook aan hem/haar kleven. Als het bedrijf in opspraak raakt, dan raakt dat ook de kunstenaar.
- verbeteren van de artistieke reputatie:
De reputatie kan verbeteren doordat de kunstenaar laat zien dat hij/zij, ook in een situatie die (om commerciële redenen) beperkingen kent, heel creatief / origineel kan zijn / ook in deze situatie een artistiek inhoudelijk interessant werk kan afleveren

1

1

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per examinator in het programma WOLF.

Zend de gegevens uiterlijk op 1 juni naar Cito.

De normering in het tweede tijdvak wordt mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Als het tweede tijdvak op uw school wordt afgenomen, zend dan ook van uw tweede-tijdvak-kandidaten de deelscores in met behulp van het programma WOLF.

6 Bronvermeldingen

Blok 1

- audio 1 Alleluia: Laudate pueri Dominum, uitvoering: Glorïae Dei Cantores Schola, 2010
<https://www.youtube.com/watch?v=o-UKW4N0Egs>, laatst geraadpleegd op 25 maart 2015
- afbeelding 1 Een laatmiddeleeuwse (ca. 1300) voorstelling van drie soorten muziek (Bibliothèque Mécicis Florence)
http://www3.artez.nl/musictools/muziekgeschiedenis_new/middeleeuwen/me_13.html
laatst geraadpleegd op 25 maart 2015
- afbeelding 2 Muzieknotatie, Abdij van Benevent (Frankrijk), jaartal onbekend
- audio 2 Arvo Pärt, Te Deum, 1984
<https://www.youtube.com/watch?v=CPd3e5woOyc>, laatst geraadpleegd op 25 maart 2015
- audio 3 Arvo Pärt, Tabula Rasa, 1977
<https://www.youtube.com/watch?v=-7sIKVCqN4E>, laatst geraadpleegd op 25 maart 2015

Blok 2

- film 1 *Nerven*, 1919, regie: Robert Reinert
<https://www.youtube.com/watch?v=R3I5X19r1xs>, laatst geraadpleegd op 25 maart 2015
- film 2 *Nerven*, 1919, regie: Robert Reinert
<https://www.youtube.com/watch?v=R3I5X19r1xs>, laatst geraadpleegd op 25 maart 2015
- afbeelding 1 filmaffiche uit 1920 van *Das Cabinet des Dr. Caligari*
<http://www.moviepilot.de/files/images/0446/3302/caligari.jpg>, laatst geraadpleegd op 25 maart 2015
- afbeelding 2 filmstill uit *Das Cabinet des Dr. Caligari*, 1920
<http://artnote.blog.com/files/2014/11/caligari.jpg>, laatst geraadpleegd op 25 maart 2015
- film 3 *Das Cabinet des Dr. Caligari*, 1920, regie: Robert Wiene
<https://www.youtube.com/watch?v=xrg73BUxJLI>, laatst geraadpleegd op 25 maart 2015

Blok 3

- afbeelding 1 Portret van Raymond Loewy in *Time Magazine*, 1949
<http://www.alfonsomorcuende.com/wp-content/uploads/2014/10/raymond-loewy-times.png>, laatst geraadpleegd op 25 maart 2015
- afbeelding 2 Raymond Loewy, Coca Cola automaat, 1947
Raymond Loewy, puntenslijper, 1934
Raymond Loewy, broodrooster (Sunbeam), 1953
<http://d1lwft0f0qzya1.cloudfront.net/dims4/COKE/30ee344/2147483647/resize/584x%3E/quality/75/?url=http%3A%2F%2Fassets.coca-colacompany.com%2F1e%2F79%2F3f6e506b4ee7826ab5576b309efb%2FW5803-cooler-337mk010313.jpg>
+
<https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/236x/5c/1d/01/5c1d0146dd07cc632da4cc61e85e89a5.jpg>
+
<https://superradnow.files.wordpress.com/2012/02/sunbeam-toaster-model-t-9-01z.jpg>
laatst geraadpleegd op 25 maart 2015
- afbeelding 3 *The American supermarket*, Gallery Bianchini, New York, 1964
http://media.tumblr.com/tumblr_m52btr4EWA1r1v0r0.jpg, laatst geraadpleegd op 25 maart 2015

- afbeelding 4 Andy Warhol, *Campbell's soupcan*, 1964
http://www.feastingonart.com/wp-content/uploads/2009/05/warhol_can_soup.jpg, laatst geraadpleegd op 25 maart 2015
- afbeelding 5 Jackson Pollock, *Number One*, 1949
https://historymartinez.files.wordpress.com/2011/08/pollock_1.jpg, laatst geraadpleegd op 25 maart 2015
- afbeelding 6 Andreas Gursky, *99 cent*, 1999
[http://www.thebroad.org/sites/default/files/featured/Gursky_99_\(600_res\).jpg](http://www.thebroad.org/sites/default/files/featured/Gursky_99_(600_res).jpg), laatst geraadpleegd op 25 maart 2015
- afbeelding 7 Barbara Kruger, *'untitled' (I shop, therefore I am)*, 1987
<http://2.bp.blogspot.com/-5b1oUTWUHbE/U4jHgeMI8II/AAAAAAAAAB74/phJF3aNRBcg/s1600/Barbara+Kruger+--+I+shop+therefore+I+am.jpeg>, laatst geraadpleegd op 25 maart 2015
- afbeelding 8 Reclamecampagne Selfridges 2003 t/m 2007
<https://rms91.files.wordpress.com/2012/04/barbra-kruger-selfirdges.jpg>, laatst geraadpleegd op 25 maart 2015
- afbeelding 9 Reclamecampagne Selfridges, 2003 t/m 2007
http://3.bp.blogspot.com/-V6GruE_BUVQ/T3CcuWKHoRI/AAAAAAAAAGqM/J8WZqcloGFg/s1600/Selfridges-Think.jpg, laatst geraadpleegd op 25 maart 2015
- Blok 4
- afbeelding 1 Iris van Herpen, kostuums in de voorstelling *Zero*, 2013
http://www.cleef.nl/wp-content/uploads/2014/04/ZERO_00019_Kalle_Kuikkaniemi1.jpg
- film 1 Nanine Linning, *Zero*, 2013,
<https://www.youtube.com/watch?v=djXKR-q8e0E>, laatst geraadpleegd op 25 maart 2015
- film 2 Nanine Linning, *Zero*, 2013,
<https://www.youtube.com/watch?v=xkloXLGVarc>, laatst geraadpleegd op 25 maart 2015
- film 3 commercial voor de 'Drie Dwaze Dagen' van De Bijenkorf, 2012
<https://www.youtube.com/watch?v=GGsdzF8Bs0c>, laatst geraadpleegd op 25 maart 2015

Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling heeft ernaar gestreefd de auteursrechten op hier gebruikt materiaal te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Wie desondanks meent zekere rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht contact op te nemen met Cito.